

N:o 68.

Ank. till Riksd. Kansli d. 20 April 1869, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta frågor, angående grundskatternas omsättning i penningar samt om dessa skatters kapitalisering och aflösning m. m.
(I. A.)

Till Stats-Utskottets behandling hafva följande i ämnet gjorda framställningar blifvit hänvisade, nemligen:

A) Kongl. Maj:ts under den 19 sistlidne Februari till Riksdagen aflättna nådiga Proposition (N:o 20), hvaruti blifvit föreslaget, att med upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, följande må stadgas:

1:o. Ränta af hemman och lägenheter, som nu är bestämd i vissa persedlar, att lösas efter markegångspris, så ock den kronotiondespanmål, hvilken nu likaledes efter sådant pris bör lösas, skall, vare sig att nämnda ränta och tionde är Kronan behållen eller för särskilda ändamål indelt och anordnad, omsättas i penningar efter medelmarkegångspriset för de tjugu åren 1848—1867 och med detta värde framgent utgöras, hvarvid kronotionden, der den icke finnes vara för alltid fastställd, skall beräknas till det mått och i de sädesslag, med hvilka den sednast utgått, dock med rättighet för tiondetagare eller tiondegifvare, som härmed icke åtnöjes, att inom 1870 års slut begära tiondesättning i laga ordning.

Vid denna omsättning i penningar af ränta och kronotionde iakttages, att, med undvikande af brutna öretal, hvad som öfverstiger ett halft öre uppföres till ett öre och det som är under eller till och med ett halft öre uteslutes.

2:o. Indelta och anordnade räntor och tiondeanslag, med undantag af militie-, civil- och ecklesiastikboställens räntor samt af sådana, som äro påförda hemman och lägenheter, af hvilka något besvär i stället utgöres, indragas till

Statsverket emot ersättning medelst statsanslag i penningar, som, intilldess annorlunda blifver förordnad eller innehafvare af ränte- och tiondeanslag förklarar sig nöjd med godtgörelse efter det i första punkten omförmälda tjuguariga medelpris, utgå till belopp, motsvarande de indelta och anordnade räntornas och tiondeanslagens värden efter årligt medelmarkegångspris. Embets- och tjenstemän, hvilka, enligt fullmagter eller konstitutorial, tillträdt indelt län utan skyldighet att ingå på den genom Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855 vidtagna förändring i sättet för grundräntors och kronotionodes utgörande, samt icke sedermera velat densamma sig underkasta, skola, om icke de sjelfva, derom hörde, annat medgifva, af Statsverket tillhandahållas deras indelta löner på lika sätt och vilkor, som de nu ega att desamma af ränte- och tiondegifvare bekomma.

3:o. Godtgörelse för sådana indragna räntor och tiondeanslag, som åtnjutas i och för fullgörande af något besvär eller äro anordnade till presterskapets aflöning eller till kyrkans underhåll, skall utbetalas vid uppborädsstämman i den ort, der hemmanet, hvilket besväret åligger, är beläget, lönen utgår eller kyrkomedlen uppbäras.

Ersättning för andra indragna räntor och tiondeanslag utanordnas från landtränteriet i det län, inom hvilket räntan eller tionden utgöres, till *löntagare* med ena hälften inom den 15 Februari och med andra hälften inom den 15 Maj, och till *öfriga innehafvare* af dylika anslag inom sistnämnda dag hvarje år.

4:o. Innehafvare af ränte- och tiondeanslag bibehållas vid hittills åtnjuten ersättning af Statsverket för upphörandet af rättigheten såväl att utfordra nämnda anslag in natura, som att af ränte- och tiondegifvarne uppbära forsellen, då lösen med penningar egt rum, och skall följaktligen sådan forsellönersättning, beräknad till 8 öre Riksmünt kubikfoten för råg eller korn och 6 öre samma mynt kubikfoten för hafre, årligen från landtränteriet i länet utanordnas, för att ränte- och tiondetagare tillhandahållas i sammanhang med den godtgörelse, som, till följd af ränte- och tiondeanslagens indragning till Statsverket, dem tillkommer.

5:o. Der enskildt verks privilegier hindra genomförandet af ifrågavarande omsättning i penningar samt indragning till Statsverket af indelt och anordnad ränta eller kronotionde, skall, i den mån förändringen ej kan ega rum, tillsvidare och intilldess hindret varder lagligen undanröjdt, förblifva vid de stadganden, som i afseende på sådant verks rätt gälla.

6:o. Vid skattläggningar, som ske efter år 1870, skola, jemte iakttagande af föreskriften i Kammar-kollegii kungörelse den 1 Juni 1855, den åsatta persedelräntan och kronotionden omsättas i penningar efter det ofvanföre bestämda medelmarkegångspris för åren 1848—1867.

7:o. Hvad som nu är vordet stadgadt kommer att tillämpas vid utgörande af 1871 års kronoräntor och tionde samt derefter framgent, och skall jemväl i allt vara gällande för presternas i jordeboken upptagna utlagor.

8:o. Denna författning inverkar icke på beskaffenheten eller utgörandet af de räntor, som med frälserätt egas, eller af sådan tionde, som åtföljer patronrättighet i vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafvas.

B) Följande inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner, innefattande nedannämnda förslag, nemligen:

a) af Herr *Carl Ifvarsson* (se motion N:o 173):

1:o att till bestämd ränta i penningar skall förvandlas dels den del af räntan, som för närvarande är satt i persedlar att lösas efter tioårigt medelmarkegångspris, och dels kronotiondespanmålen, båda delarne efter de grunder, som af 1864 års komité blifvit föreslagna; samt

2:o att indelta räntorna och kronotiondeanslagen, med undantag af dem som äro påförda hemman och lägenheter, af hvilka något besvär i stället utgöres, må indragas till Statsverket, emot ersättning till indelningshafvarne medelst statsanslag.

b) af Herr *L. Öhlin* (motion N:o 135):

1:o. att den grundränta och kronotionde, som är hemman och lägenheter äsatt, men blifvit stater och korpser på lön anslagen eller för andra ändamål anordnad, måtte utbytas mot kontanta årliga anslag, motsvarande räntans och tiondens belopp efter medeltalet af de tio sista årens medelmarkegång, hvaremot ifrågavarande grundskatter borde till Statsverket indragas;

2:o. att sedan Staten sålunda förvärfvat sig fri disposition öfver grundskatterna, egarne till den skattskyldiga jorden måtte förklaras icke allenast berättigade, utan äfven ovilkorligen skyldiga att inlösa räntan och kronotionden med 16 $\frac{2}{3}$ gånger det belopp, hvartill dessa skatter i medeltal efter de tio sista årens medelmarkegång uppgått, samt att hemmanets egare på det sålunda uppkommande kapitalbeloppet årligen inbetalade sex procent, deraf fem procent beräknades som ränta och en procent såsom kapitalafbetalning, intilldess hela beloppet blefve betaldt.

c) af Herr *C. J. Svensén* (motion N:o 253):

att ränta och tionde af jordfastighet må upphöra, och att frigörelsen derifrån må ske på de uti en vid nästlidna års Riksdag väckt motion (N:o 133) föreslagna grunder; innefattande sistnämnda motion hufvudsakligen följande förslag:

att egare af hemman eller skattlagd lägenhet skall vara berättigad och pliktig att med penningar aflösa den ränta och tionde, som derå finnes lagd, efter en beräkning antingen på sätt komiterade föreslagit af medelvärdet mellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris, eller någon annan dermed jemförlig grund;

att skatteaflösningen skall ske sålunda: att en summa af 16 gånger det efter sagda beräkningssätt vunna grundskattebeloppet upptages såsom det kapital, som

skall aflösas; att härå årligen betalas inalles sju procent, deraf fyra procent beräknas som ränta och öfverskottet såsom amortering, då alltså amorteringstiden belöper sig till 21 år 7 månader;

att det må vara jordegaren obetaget att erlægga hela kapitalbeloppet på en gång och att, såvida detta sker inom fem år efter förändringens genomförande, jemväl dervid få tillgodoräkna sig de förut erlagda amorteringsafgifterna;

att indelta räntor och tiondeanslag indragas till Statsverket emot ersättning till räntetagarne medelst statsanslag;

att inflytande aflösningskapital samt årsbetalningar uppbäras och levereras till Statskontoret, som får sig uppdraget att förvalta medlen, samt att lösnings- och amorteringsmedlen och derå upplöpande räntor böra hufvudsakligen användas till inköp af allmänna hypoteksbankens obligationer och för öfrigt göras fruktbarande på det för Staten mest betryggande sätt.

Slutligen har denne motionär hemställt, att frälseränta må på samma sätt som annan grundränta göras lösningsbar.

d) af Herr C. A. Larsson (motion N:o 140):

1:o. Att det må vara egare till skattejorden tillåtet att lösa sin jord fri från all slags grundränta och kronotionde genom inbetalning till Kronan af ett belopp, svarande mot den summa, hvarå räntan utgör sex procent, eller 16 $\frac{2}{3}$ gånger hela den uträknade räntan;

2:o. att uträkningen af räntan och kronotionden må verkställas efter samma beräkningspris, som antogs då räntorna sednast förenklades, och som föreskrifves i Kongl. Förordningen den 11 Maj 1855;

3:o. att Riksdagen må medgifva Kongl. Maj:t att med Allmänna Hypoteksbanken i riket uppgöra aftal om öfverlåtelse på nämnda bank af alla de grundräntor och tiondemedel, hvilka icke inom föreskrifven tid af egarne sjelfve till Statsverket liqviderades, emot erhållande af det belopp i räntebärande obligationer, som svarade mot alla på nämnda bank öfverlättna grundräntor och tiondemedel, och

4:o. att alla för grundräntorna och tionden inflytande medel, vare sig i kontanta penningar eller Allmänna Hypoteksbankens obligationer skola levereras till Riksgäldskontoret, för att genom detta verks försorg göras fruktbarande i den ordning Riksdagen närmare föreskrefve uti det för Kontoret utfärdade reglemente.

e) af Herr C. Orre (motion N:o 31):

1:o att Riksdagen måtte för sin del besluta, dels att den ränte- och tiondegifvare hittills, jemlikt Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, medgifna rätt, att i visst fall till leverering in natura uppsäga ränte- och tiondespanmål, skulle från och med nästkommande år upphöra samt att ränte- och kronotiondespanmål der- efter af de skattskyldige lösas efter fastställt medelmarkegångspris och dels att, om arrende- och hästvakansspanmål eller annan Statsverket tillhörande uppörd af

såd skulle, på grund af äldre kontrakt, blifva till leverering in natura på hittills bestämd tid och ordning uppsagd, såd n spanmål borde genom vederbörande länsstyrelsers försorg till den mestbjudande å offentlig auktion för Kronans räkning försäljas, med rättighet för köpare att bestämma det ställe, der spanmålen skulle levereras, dock under iakttagande af hvad författningarne stadgade rörande vägens längd för räntesåds forsling; och

2:o att Riksdagen, vid anmälan om dessa beslut, måtte, med tillkännagivande af den åsigt, att all spanmålsrörelse för Statsverkets räkning borde upphöra och den för magasinstaten nu utgående aflöning indragas, samt Kronans till magasinerna nu använda hus och byggnader försäljas eller på annat för Staten förmånligare sätt disponeras, i underdånighet anhålla: *dels* att de kronomagasin, som till följd af bifall till motionärens i 1:sta punkten framställda förslag blefve öfverflödiga, måtte från år 1870 indragas och de tjenstemännen vid samma magasin anvisade arfvoden, såvidt sådant utan förnärmande af enskild rätt kunde ske, Statsverket besparas, äfvensom de för magasinerna hittills använda, Kronan tillhöriga tomter och byggnader samt inventarier å offentlig auktion till den mestbjudande försäljas, samt *dels* att Kongl. Maj:t efter vederbörandes hörande och ärendets utredning måtte till nästkommande Riksdag aflåta nådig framställning om indragning af öfriga nu varande kronomagasin samt upphörande af all spanmålsrörelse för Statsverkets räkning; och

f) af Herr *Carl Larsson* (motion N:o 62):

det Riksdagen för sin del ville besluta, att all skattejord måtte blifva befriad från alla skatter och utskylder, af hvad namn de vara må, med undantag att, lika med frälsejorden, öfriga näringar och kapital, utgöra bevillning.

Då Utskottet nu går att yttra sig i anledning af dessa framställningar, har Utskottet ansett ämnets beskaffenhet fordra att sådant sker i följande ordning, nemligen: 1:o angående skattejordens befriande från alla skatter och onera af hvad namn och beskaffenhet de vara må, med undantag af bevillning; 2:o angående räntans och tiondens förvandling i penningar samt dermed gemenskap egande frågor; 3:o angående grundskatternas kapitalisering; och 4:o angående upphörande af magasin- och spanmålsrörelsen för Statens räkning.

Utskottet får således först till utredning upptaga det väckta förslaget angående skattejordens befriande från alla skatter och utskylder af hvad namn och beskaffenhet de vara må, med undantag af allenast bevillning, emedan, om detta förslag bifölles, fråga icke vidare kunde uppstå om grundskatternas förvandling i penningar eller deras kapitalisering. Motionären, som vid de tvänne nästförutgångna riksdagarna väckt förslag angående befrielse för "all jord från alla skatter och onera af hvad namn de vara må, med undantag att, lika med alla andra näringar,

kapital m. m. utgöra bevilling“ har nu visserligen inskränkt sitt förslag till skattejorden, men i allt fall är hans sist framställda förslag af temligen genomgripande beskaffenhet. Det är nemligen icke en småsak att med ett enda penn- drag befria skattejorden från alla skatter och besvär. Motionären har icke lemnat någon ledning för Utskottet, på hvad sätt sådant skulle kunna vara verkställbart. Hvilka följder borttagandet allenast af grundskatterna skulle medföra, hafva 1864 års komiterade för utredande af frågan angående grundskatternas inlösen uti sitt afgifna utlåtande (sid. 19) visat, nemligen att andra samhällsmedlemmar än egare af skattejord skulle betungas med nära $3\frac{1}{2}$ gånger så stor bevilling, som de för närvarande erlægga. Om skattejorden dessutom skulle utan ringaste ersättning befrias från rotering och rustning, väg- och brobyggnad, skjuts- och kronobrefbäring, kyrko- och tingshusbyggnad m. fl. besvär, som nu åligga icke blott skattejorden, utan ock till en stor del frälsehemman och lägenheter, så skulle skattejorden komma i ett vida fördelaktigare förhållande än det nuvarande frälset och blifva ett nytt slags frälse, i jemförelse hvarmed det nuvarande med rätta kunde betraktas såsom skattejord. Hvilka ökade bördor andra samhällsmedlemmar i följd deraf skulle få vidkännas är Utskottet icke i tillfälle att ens förslagsvis upp- gifva, och någon utredning härom torde icke heller vara erforderlig, enär, för att döma efter erfarenheten från förflutna riksdagar, då motionärens likartade förslag behandlats, knappast någon röst inom Representationen torde höja sig för bifall till ett så beskaffadt förslag som motionärens.

Utskottet får på grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställa,

A) att Herr Carl Larssons ifrågavarande motion må utan afseende lemnas.

Beträffande derefter förslaget om räntans och tiondens förvandling i penningar och dermed gemenskap egande frågor, hvarom den nådiga Propositionen närmare förmåler, så har Utskottet funnit detta förslag vara af synnerlig vikt. Under de perioder, då ifrågavarande skatter infördes, ansågs visserligen deras utgörande in natura leda lika mycket till bekvämlighet för de skattskyldige som till förmån för det allmänna, hvars behof till väsendtlig del fylldes af dessa skattebidrag; men i den mån större tillgång å mynt såsom bytesmedel uppstod och tillfället för afsättning af persedlarne ökades, blef förhållandet väsendtligen förändradt, samt olägenheterna af berörda beskattningssätt allt mera märkbara. Tidigt insåg man ock behofvet af räntornas förvandling i penningar, och redan den 16 Juli 1712 anbefallde Konung Carl XII genom bref från Bender åtgärder i sådan syftning. Sådana blefvo ock vidtagna, i det räntepersedlarne förvandlades i penningar efter tioårigt markegångspris; men efter denne konungs frånfälle strandade hela saken emot mäktiga intressen, och under den långa tid, som sedermera förflutit, hvarunder frågan nästan ständigt varit föremål för Representationens upp- märksamhet,

märksamhet, hafva dessa intressen fortfarande varit nog mäktiga att fördröja utförandet af en åtgärd, mot hvars gagnelighet föga varit att anmärka.

Med hänsyn till beskaffenheten af dessa hinder synes den utväg Kongl. Maj:t nu föreslagit i afseende å indelningarnes indragning vara väl vald. Frågan om reglering af ersättningen till indelningshafvarne har nemligen blifvit ställd oberoende af grundröntans förvandling. Staten skulle, enligt Kongl. Maj:ts förslag, träda i ränte- och tiondegifvarens ställe och, intilldess annorlunda kan varda regleradt, hålla indelningshafvaren fullt skadelös för de till Statsverket indragna räntor och tionden.

Då, i afseende å lämpligheten af sjelfva åtgärden att i penningar förvandla den hemman och lägenheter åliggande ränta och tionde, meningarne numera icke torde vara delade, anser Utskottet öfverflödigt att här närmare utveckla de fördelar, som af en sådan åtgärd böra härflyta. Utskottet vill blott i korthet antyda, hurusom frågan om en förenklad administration i många hänseenden är väsendtligen beroende af förevarande förslag; att, genom dess hufvudsakliga antagande, grundskatten, hvarmed Utskottet för korthet skull här vill, i likhet med hvad i komiterades utlåtande egt rum, beteckna ränta och tionde, skulle till fullo erhålla den egenskap af stadigvarande, oföränderlig afgift eller jordränta, som redan genom äldre författningar blifvit densamma tillagd, och derigenom förekommes, att den stora ojemhet i grundskatternas förhållande till hemmanens och lägenheternas behållna afkastning, som nu råder, då man jemför förhållandet icke blott inom samma provins utau ock de olika landskapen sins emellan, icke må, på sätt hittills egt rum, blifva ännu större. Detta sednare förhållande är så viktigt, att Utskottet, för att belysa detsamma, velat anföra ett exempel. I Upsala län finnas hemman, hvilkas grundskatt, enligt komiterades utredning, uppgår till nära 55 procent af den behållna afkastningen. I andra län finnas åter hemman, hvilka såsom grundskatt erlægga icke fullt 1 procent af nämnda afkastning. Grundröntornas penningevärde har under de 10 åren 1851—1860 ökats med något öfver 10 procent. Under antagande att tillökningen i de olika länen skett i samma förhållande, utgör tillökningen under de 10 åren öfver $5\frac{1}{2}$ procent för hemman, hvars grundskatt uppgår till 55 procent af afkastningen, men till icke fullt $\frac{1}{10}$ procent för de hemman, hvilkas grundskatt icke uppginge till 1 procent. De hemman, hvilka äro hårdast beskattade, hafva sålunda fått den hårdaste tillökningen, då billigheten synes hafva kräft just motsatsen, eller att, der bördan redan var tung, man icke gjorde den tyngre, under det andra mindre beskattade träffades jemförelsevis lättare af skatteförhöjningen, som kommit till godo de ökade statsbehofven, till hvilka hvar och en i förhållande till tillgång bort bidra. Det synes derföre vara på tiden att tillse, det ett så beskaffadt förhållande, hvars följder man lätt kan förutse, icke vidare får fortgå, och enda medlet härför synes vara, att grundskatterna i en fix penningaränta omsättas.

Beträffande grunden för denna förvandling, så kunna derom flera olika meningar uppstå. Kongl. Maj:t har, på sätt ofvan förmåles, föreslagit, att omsättningen skall ega rum efter medelmarkegångspriset för de tjugu åren 1848—1867. Komiterade för utredande af frågan om grundskatternas inlösen, med hvilka Herr Carl Ifvarsson uti sin i ämnet afgifna motion sig förenat, hafva hemställt, att omsättningen skulle ske efter beräkning af medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris. Kammar-kollegium och Statskontoret hafva uti afgifvet underdånigt utlåtande i ämnet tillstyrkt, att det 20-åriga medelpriset för 1847—1866 skulle för omsättningen läggas till grund. Herr L. Öhlin har föreslagit, att förvandlingen skulle verkställas efter medelmarkegångspriset för de sista tio åren (1859—1868). Slutligen har Herr C. A. Larsson ifrågasatt att vid den nu föreslagna omsättningen skulle följas samma grund, som vid den under 1853—1854 årens riksdag beslutade skatteförenklingen, eller medelmarkegångspriset för de 20 åren 1834—1853.

För att lätta öfversigten af de olika resultat, som efter de särskilda grunderna erhållas, vill Utskottet, med ledning af Kongl. Maj:ts Proposition, komiterades och Kollegiernas utlåtanden samt vidare utredning af ämnet, här meddela uppgift å de belopp, hvartill, sedan boställs- och rusthållsräntor, universitetens räntor af egna hemman samt gästgifvares och kleresiets friheter blifvit frånräknade, räntan och tionden uppgå, nemligen:

1:o. Efter medelpriset för åren 1834—1853, (den vid skatteförenklingen följda grund)	4,211,022: 07.
2:o. Efter medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris (komiterades förslag)	4,742,505: 29.
3:o. Efter 1847—1866 årens medelmarkegångspris (Kollegiernas förslag)	4,890,673: 35.
4:o. Efter 1848—1867 årens medelmarkegångspris (Kongl. Maj:ts förslag)	4,897,036: 20.
5:o. Efter medelmarkegångspriset för de sista tio åren 1859—1868 (Herr Öhlins förslag)	5,137,492: 47.

Vid öfvervägande af dessa olika förslag, hvilka blifvit omnämnda i den ordning beloppen tillväxa, har, hvad Herr Öhlins angår, någon tvekan hos Utskottet icke uppstått att afstyrka detsamma, såsom för de skattdragande alltför betungande. Beträffande derefter Kongl. Maj:ts och Kollegiernas särskilda förslag, hvilka endast i det hänseendet skilja sig från hvarandra, att Kongl. Maj:t föreslagit den 20-åriga medelmarkegångens framflyttande till ett år sednare än hvad Kollegierna hemställt; så bör Utskottet till en början i minnet återkalla, hurusom med skatteförenklingen endast åsyftades, att de uti grundräntorna förut ingående mångfaldiga persedlar skulle bringas till ett, efter förhållandet inom hvarje ort afpassadt, inskränkta antal, men att, på sätt 1 § af Kongl. Kungörelsen den 11

Maj 1855 uttryckligen innehåller, räntornas samfällda belopp icke skulle derigenom undergå ändring, vare sig till förhöjning eller minskning. Emellertid hafva grundskatterna, som vid förvandlingen uppgingo till 4,211,022 R:dr 7 öre, sedermera ökats med icke mindre än 926,470 R:dr 40 öre, eller med omkring 22 $\frac{1}{2}$ procent för åren 1854—1868, således i medeltal med 1 $\frac{1}{2}$ procent om året. Denna märkbara tillökning på sednare tiden hade, enligt hvad komiterade (sid. 30 af deras utlåtande) upplysa, väl förnämligast varit en följd af höjda varupris, men äfven till en icke oväsentlig del af de persedelutbyten, som vid skatteförenklingen blifvit bestämda, och i synnerhet hade de hemmansräntor, uti hvilka ladugårdsprodukter i någon större mån ingått i stället för andra persedlar, blifvit stegrade. Räntornas penningevärde ökades under de tio åren 1831—1840 med 3,45 procent och åren 1841—1850 med 4,17 procent, eller i medeltal med föga öfver $\frac{1}{2}$ procent om året, och då de efter skatteförenklingen ökats med omkring 1 $\frac{1}{2}$ procent årligen, är det uppenbart att, såvidt man verkligen åsyftat att genom skatteförenklingen någon skatteförhöjning ej skulle ske, ett väsentligt misstag egt rum. Följderna häraf skulle, enligt Kongl. Maj:ts och Kollegiernas förslag, för all framtid träffa skattejorden, tyngre i samma som den före skatteförenklingen var hårdt onererad. Erkännas bör likväl att, om någon eger billiga anspråk på skattelindring, bör det företrädesvis vara innehafvare af hemman, som betala ända till öfver hälften af behållna afkastningen såsom grundskatt.

Hysande en sådan åsigt, är det naturligt att Utskottet hvarken kan förorda Kongl. Maj:ts eller Kollegiernas förslag, utan skulle heldre ansluta sig till den mening, som uttalat sig för antagande vid grundskatternas förvandling i penningar af den vid skatteförenklingen följda grund. Den nedsättning i statsinkomsterna, som deraf blefve en följd, skulle dock under närvarande förhållanden blifva alltför kännbar och den grundsats, som vid skatteförenklingen uttalades, nemligen att med denna åtgärd hvarken åsyftades någon förhöjning eller minskning i grundräntornas förutvarande samfällda belopp, skulle icke blifva en full sanning, om denna förvandlingsgrund antoges; ty förnekas kan ej att, om de gamla mångfaldiga persedläräntorna oförändrade kvarstått, grundskatternas penningevärde äfven i sådant fall höjt sig efter skatteförenklingen till närvarande tid, dock icke på långt när med så stort belopp, som nu är förhållandet.

Komiterades förslag att till grund för grundskatternas omsättning i penningar skulle läggas medelvärdet af 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris synes Utskottet deremot innefatta en lycklig lösning af det svåra problemet att i denna fråga tillgodose såväl det allmännas som den enskilde skattdragandens billiga anspråk. Utan alltför kännbar uppoffring för Statsverket, skulle de skattskyldige derigenom beredas någon lindring i det nuvarande höga beloppet af grundskatter, och denna lindring skulle företrädesvis komma dem till godo, som äro hårdast betungade. Grundskatterna skulle ock, enligt denna förvandlingsgrund,

antagligen närma sig det belopp, hvartill dessa vid närvarande tid uppgått, derest ränteförenklingen ej egt rum, ehuru sådant ej med full säkerhet kan utredas utan det vidlyftiga och tidsödande arbetet af uträkning utaf de gamla persedelräntorna efter nu gällande markegång, hvilket icke ens är verkställbart, då priset å en del af de gamla, numera upphörda räntepersedlarne ej vidare i markegångstaxorna upptages.

Emot Kongl. Maj:ts förslag i öfriga delar har Utskottet icke funnit något annat att erinra, än att, i öfverensstämmelse med den föreslagna förändrade grunden för räntans och tiondens omsättning i penningar, 6:te punkten angående skattläggning torde böra erhålla en något förändrad lydelse. För öfrigt vill Utskottet, då frågan i dessa delar blifvit fullständigt belyst af den sakrika utredning, hvilken deråt blifvit egnad uti såväl tvänne komité-betänkanden som Kollegiernas utlåtanden och Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet, för undvikande af stor vidlyftighet, endast hänvisa till hvad dessa innehålla, samt på grund såväl deraf som hvad här ofvan blifvit yttradt, hemställa, att Riksdagen, utan afseende å de enskilda motioner, som innefatta derifrån afvikande förslag, må för sin del besluta,

B) att med upphäfvande af Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, följande må blifva stadgadt:

1:o. Ränta af hemman och lägenheter, som nu är bestämd i vissa persedlar, att lösas efter markegångspris, så ock den kronotiondespanmål, hvilken nu likaledes efter sådant pris bör lösas, skall, vare sig att nämnda ränta och tionde är Kronan behållen eller för särskilda ändamål indelt och anordnad, om sättas i penningar efter beräkning af medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris och med detta värde framgent utgöras, hvarvid kronotionden, der den icke finnes vara för alltid fastställd, skall beräknas till det mått och i de sädesslag, med hvilka den sednast utgått, dock med rättighet för tiondetagare eller tiondegifvare, som härmed icke åtnöjes, att inom 1870 års slut begära tiondesättning i laga ordning.

Vid denna omsättning i penningar af ränta och kronotionde iakttages, att, med undvikande af brutna öretal, hvad som öfverstiger ett halft öre uppföres till ett öre och det som är under eller till och med ett halft öre uteslutes.

2:o. Indelta och anordnade räntor och tiondeanslag, med undantag af militie-, civil- och ecklesiastikboställens räntor samt af sådana som äro påförda hemman och lägenheter, af

hvilka något besvär i stället utgöres, indragas till Statsverket emot ersättning medelst statsanslag i penningar, som, intilldess annorlunda blifver förordnad eller innehafvare af ränte- och tiondeanslag förklarar sig nöjd med godtgörelse efter det i första punkten omförmälda medelpris, utgå till belopp, motsvarande de indelta och anordnade räntornas och tiondeanslagens värden efter årligt medelmarkegångspris. Embets- och tjenstemän, hvilka, enligt fullmagter eller konstitutorial, tillträdt indelt lön utan skyldighet att ingå på den genom Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855 vidtagna förändring i sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, samt icke sedermera velat densamma sig underkasta, skola, om icke de sjelfva, derom hörda, annat medgifva, af Statsverket tillhandahållas deras indelta löner på lika sätt och vilkor, som de nu ega att densamma af ränte- och tiondegifvare bekomma.

3:o. Godtgörelse för sådana indragna räntor och tiondeanslag, som åtnjutas i och för fullgörande af något besvär eller äro anordnade till presterskapets aflöning eller till kyrkors underhåll, skall utbetalas vid uppboordsstämman i den ort, der hemmanet, hvilket besväret åligger, är beläget, lönen utgår eller kyrkomedlen uppbäras.

Ersättning för andra indragna räntor och tiondeanslag utanordnas från landtränteriet i det län, inom hvilket räntan eller tionden utgöres, till *löntagare* med ena hälften inom den 15 Februari och med andra hälften inom den 15 Maj, och till *öfriga innehafvare* af dylika anslag inom sistnämnda dag hvarje år.

4:o. Innehafvare af ränte- och tiondeanslag bibehållas vid hittills åtnjuten ersättning af Statsverket för upphörandet af rättigheten såväl att utfordra nämnda anslag in natura, som att af ränte- och tiondegifvare uppbära forsellön, då lösen med penningar egt rum; och skall följaktligen sådan forsellönersättning, beräknad till 8 öre R:mt kubikfoten för råg eller korn och 6 öre samma mynt kubikfoten för hafre årligen från landtränteriet i länet utanordnas, för att ränte- och tiondeanslag tillhandahållas i sammanhang med den godtgörelse, som till följd af ränte- och tiondeanslagens indragning till Statsverket dem tillkommer.

5:o. Der enskildt verks privilegier hindra genomförandet af ifrågavarande omsättning i penningar samt indragning till

Statsverket af indelt och anordnad ränta eller kronotonde, skall, i den mån förändringen ej kan ega rum, tillsvidare och intilldess hindret varder lagligen undanröjdt, förblifva vid de stadganden, som i afseende på sådant verks rätt gälla.

6:o. Vid skattläggningar, som ske efter år 1870, skola, jemte iakttagande af föreskriften i Kammar-kollegii kungörelse den 1 Juni 1855, den åsatta persedelröntan och kronotonden omsättas i penningar efter det ofvanföre bestämda medelvärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris.

7:o. Hvad som nu är vordet stadgadt kommer att tillämpas vid utgörandet af 1871 års kronoräntor och tionde, samt derefter framgent, och skall jemväl i allt vara gällande för presternes i jordeboken upptagna utlagor.

8:o. Denna författning inverkar icke på beskaffenheten eller utgörandet af de räntor, som med frälserätt egas, eller af sådan tionde, som åtföljer patronsrättighet i vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafvas.

På sätt Utskottet här ofvan yttrat, har Utskottet velat undvika att med förevarande förslag sammanblanda den särskilda frågan angående reglering af ersättningen för ränte- och tiondeanslag till verk och inrättningar, embets- och tjänstemän m. fl. Att en sådan reglering inom en icke aflägsen framtid dock blir nödvändig är lätt att förutse, bland annat af det skäl, att de invecklade liquiditetsförhållanden, som, om förevarande förslag antages, komma att uppgöras med hvarje indelningshufvud för att utröna den ersättning honom bör tillkomma för minskad indelning jemte forsellön, måste i längden blifva alltför besvärliga och i sin mån motverka ett bland de förnämsta ändamålen med grundskatternas förvandling i penningar, nemligen administrationens förenkling. Sedan man redan för mer än 30 år sedan frånträdde grundsatsen att bestämma tjänstemännens aflöning i spanmål, synes det ock vara oegentligt, att en del tjänstemän skola, utöfver den bestämda lönen, som ju alltid kan lämpas i skäligt förhållande till tjänstens vikt och beskaffenhet, uppbära för mistade ränte- och tiondeanslag en ersättning, motsvarande skilnaden emellan statspriset, eller det belopp, hvartill indelningen är i aflöningsstaten beräknad, samt det tioåriga medelmarkegångspriset jemte stadgad forsellön, ja att några få tjänstemän, kvarstående vid den rätt deras fullmagter dem förläna, till och med kunna nödgå Staten att in natura leverera den indelta spanmålen och låta forsla den samma inom föreskrifvet afstånd. Då afsigten nu icke är att söka föreslå någon reglering af dessa förhållanden, erfordras derom icke för närvarande någon närmare utredning; men de olägenheter och hinder, som för en sådan reglering nu möta, bestående, hvad tjänstemännen angår, uti de för en del af dem utfärdade

fullmagter, hvari förbehåll om skyldighet att underkasta sig blifvande lönereglering ej influtit, hafva ådagalagt nödvändigheten deraf, att dylika hinder hädanefter icke vidare uppställas. I sådant syftemål och på det Statsverket ej må betungas med dylika oegentliga ersättningar till embets- och tjenstemän, som hädanefter tillsättas, hemställer Utskottet,

C) att Riksdagen, vid anmälan af sitt beslut i anledning af den nådiga framställningen i ämnet, ville uti underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes föreskrifva, att de embets- och tjenstemän, hvilka hädanefter utnämnas till sådana befattningar, med hvilkas innehafvande hittills åtföljt förmånen att uppbära ränte- eller tiondeanslag antingen in natura eller efter medelmarkegångspris jemte forsellönsersättning, icke må berättigas till någon sådan förmån utöfver den bestämda lön, som för befattningen är i stat beräknad.

Vidkommande de förslag angående grundröntornas kapitalisering eiler aflösning, som blifvit väckta, vill Utskottet härefter i största korthet sig yttra. Utskottet vill härvid icke uttala sig angående lämpligheten af sjelfva åtgärden, hvarom såväl komiterades betänkande och Kollegiernas utlåtande som Kongl. Maj:ts nådiga Proposition innehålla en temligen fullständig utredning. Utskottet vill blott erinra om några af de skäl, som, ehvad åsigt man än må hysa om lämpligheten af berörda åtgärd, synas för närvarande tala emot förslaget bifallande.

Aflösningen af grundskatterna skulle, såsom bekant är, blifva antingen obligatorisk eller frivillig. Den sednare utvägen lär dock icke kunna anlitas, om man icke vill tillskapa en ny sorts jordnatur och inveckla, i stället för att förenkla, de kamerala förhållandena samt uppbörds- och redogörelseverket. Återstår således endast att göra aflösningen obligatorisk. Men på huru billiga vilkor aflösningen än kunde ställas, är dock gifvet, att hemmansinnehafvarne skulle, utom den nu varande grundröntan, årligen erlägga något visst belopp och att, om detta belopp icke erlades, hemmanet skulle därför kunna gå i mät.

Under nuvarande förhållanden, då mången hemmansegare torde hafva svårighet att afbördas sig sin grundrönta, vågar Utskottet icke föreslå en åtgärd, som möjligen kunde mångenstädes medföra så betänkliga följder. Dessutom kunde aflösningen ej blifva fullständig, innan frågan om indelningsverkets indragning blifvit löst, och under alla förhållanden lär väl grundskatternas omsättning i penningar såsom en nödvändig förberedande åtgärd böra bringas till verkställighet, innan aflösningen företages.

På grund häraf hemställer Utskottet,

D) att de gjorda framställningarne angående grundskatternas kapitalisering eller aflösning nu icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Slutligen går Utskottet att yttra sig i anledning af Herr Orres motion. Den delen deraf, som innefattar förslag angående upphäfvande af den ränte- och tiondegifvare under vissa förhållanden medgifna rätt till leverering in natura af ränte- och tiondespanmålen, erfordrar väl icke något vidare yttrande, då, i händelse grundskatterna blifva i penningar förvandlade, denna levereringsrätt af sig själf upphör. Vida mer uppmärksamhet förtjenar onekligen motionärens förslag i öfriga delar. Af grundskatternas förvandling i penningar synes nemligen blifva en följd, att magasinsväsendet för Statens räkning må kunna i det närmaste upphöra, enär arrendespanmålen, jemlikt Kammar-kollegii och Statskontorets kungörelse den 29 Juni 1855, numera i allmänhet löses med penningar, och en sådan åtgärd lätt kunde ävägäbringas i afseende å hästvakansspanmålen, om hvars utgörande nu gällande kontrakt snart tilländagå. Vidare torde kunna ifrågasättas lämpligheten deraf, att Statsverket, på sätt hittills egt rum, tager befattning med tillhandahållande af spanmål och bröd in natura åt vissa korpser, då dessa utan olägenhet sjelfva torde kunna draga försorg om anskaffande af dessa likasom andra förnödenheter, och för tillhandahållande af spanmål åt de särdeles få tjenstemän, som ännu kunna vara berättigade till erhållande af sådan in natura, lär väl upplag af spanmål ej vara erforderligt, då de ringa kvantiteterna vid förefallande behof lätt kunna upphandlas och till löntagaren eller åt den han anvisar spanmålen direkte levereras.

Med hänsyn härtill och då Utskottet icke är i tillfälle att åt frågan bereda all den utredning, som för dess fullständiga bedömande erfordras, hemställer Utskottet,

E) att Riksdagen ville uti underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och på hvad sätt den magasins- och spanmåls- samt brödbakningsrörelse, som hittills för Statsverkets räkning bedrifvits, må kunna upphöra och aflöningen till de dervid anställda personer indragas eller å indragningsstat öfverflyttas samt de dertill använda byggnader försäljas eller på annat sätt för Statens räkning disponeras, samt att Kongl. Maj:t derefter behagade till Riksdagen i ämnet aflåta nådig Proposition.

Stockholm den 20 April 1869.

På Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

Reservation:

af Herr *C. A. Larsson*: "Emot Stats-Utskottets förslag i afseende dels på grundräsentornas förvandling i penningar efter ett alltför högt medelpris, dels ock i afseende på desammas aflösning, föranlåtes jag anmäla min värdsamma reservation.

Det har, under långliga tider, utgjort ett önskningsmål för den jordbrukande delen af Sveriges befolkning att, åtminstone i afseende på beskattning af jorden, komma till likställighet och undvika det virrvar, i afseende på jordnaturer, som är för Sverige så egendomligt.

Under en tid, då jordbrukets idkare synes lefva ett afmattande lif, då kungörelser om exekutiv- och konkurs-auktioner å fast egendom fylla landshöfdingens kungörelser i flera län, då det ohörda inträffar, att fastigheter i vissa län icke ens till något pris kunna exekutivt afyttras för betäckande af Riksbankens fordringar, då tusendetals idoga arbetare instufva sig på de bräckligaste farkoster för att söka sin utkomst i främmande verldsdelar, — under en tid, säger jag, då flertalet förer reformernas och samhällsförbättringarnes språk på sina läppar; hade man väntat att vinna något fördelaktigare resultat af de hittills gjorda ansträngningarne i afseende på grundskatternas borttagande.

Utskottet har dock funnit sig belåtet med det lilla tuppfjät, som skulle förefinnas uti dess tillstyrkande af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om räntornas och tiondens förvandling till penningar efter ett pris, som skulle, för all framtid, ådraga den skattskyldige jordegaren en ökning i bördor, jemfördt med det, vid räntornas förenkling, i jordeböckerna upptagna pris, af icke mindre än 531,483 R:dr 22 öre R:mt.

Detta vore i sanning ett oväntadt resultat af den reform som inträdde vid räntornas förenkling år 1855. Nogsamt inscende att sednare årens, genom en konstlad markegångssättning, stegrade pris hota att, i ännu högre grad, stegra bördan för skattejorden, i fall man icke nu antager det tillstyrkta förslaget; vågar jag dock framkasta det spörsmål: Var det Representationens mening med förenklingen att frambringa en sådan stegring i skattejordens bördor?

Att döma af de yttranden som den tiden följdes, så ansåg man tvärtom, att förenklingen skulle leda till en lindring.

Då så var och då ingen lærer vilja bestrida denna uppfattning af saken, så kan man med skäl göra sig ett annat spörsmål:

Är det politiskt klokt, är det en fri stat värdigt att så utarma den skattskyldige jordens idkare, att det kan vara fara värdt, det desse, vid inträffande

trängande behof att bidraga till landets tryggande mot möjligen inträffande vådor, icke förmå att ens fullgöra sina ordinarie och extraordinarie bördor, än mindre underkasta sig de uppoffringar som voro af nöden. Svaret härpå måste utfalla nekande. Om så är, om man anser det vara förtjent af någon uppmärksamhet, att den skattskyldige jorden icke uthärdar att belastas med ännu högre bördor för framtiden; så vågar jag, i den skattskyldige jordegarens intresse, vördsammast hemställa, att Riksdagen måtte besluta:

B) ränta och kronotionde omsättas i penningar efter beräkning af det uti sednast granskade jordeböckerna införda medelvärde, som bestämdes genom Kongl. Förordningen den 11 Maj 1855 och uträknades efter medelvärdet af markegångspriset under åren 1834—1853.

Beträffande deremot Utskottets förslag i afseende på afstyrkandet af alla de motioner som blifvit väckta i afseende på grundröntornas och tiondens aflösning; så har Utskottet icke ens aktat nödigt till vederläggning upptaga några af de skäl som blifvit anförda dels uti komiterades betänkande, dels uti kollegiernas deröfver afgifna utlåtanden, dels ock uti de af mig med flera inom Andra Kamraren väckta motionerna.

Med anledning häraf, och då ingen åtgärd, för vinnande af detta mål, synes mera praktiskt verkställbart än att, på sätt jag uti motion N:o 140 föreslagit, träffa öfverenskommelse med Allmänna hypoteksbanken i riket samt hypoteksföreningarne i de särskilda landsorterna, att dessa till Staten aflemna sina med 5 % ränta löpande obligationer på ett kapitalbelopp, motsvarande grundröntor som åligga skattejorden, vågar jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte besluta och i underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t hemställa, det Kongl. Maj:t ville infordra såväl Allmänna hypoteksbankens som de särskilda föreningarnes yttrande: huruvida dessa skulle finnas benägna att, emot det Staten öfverläte förmånsrätten till grundröntornas och kronotiondens uppbärande af skattehemman och lägenheter inom riket, till Statsverket utfärda deremot svarande obligationer med 5 % ränta och vanlig utlotning samt uppgifva vilkoren derfor.“